

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EMSK TÄISKOGU 535. ISTUNGJÄRK, 23.5.2018–24.5.2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Sotsiaalsed ettevõtted kui rändajate integratsiooni edasiviiv jõud“

(omalgatuslik arvamus)

(2018/C 283/01)

Raportöör: **Giuseppe GUERINI**

Täiskogu otsus	21.1.2016
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 – omalgatuslik arvamus
Vastutav seksioon	ühitse turu, tootmise ja tarbimise seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	27.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	23.5.2018
Täiskogu istungjärk nr	535
Hääletuse tulemus	186/1/2
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Liidu hiljutine rändealane areng pani proovile liitu sisenemise süsteemi, kujutades endast Euroopa Liidu ja liikmesriikide rände-, sotsiaal- ja avaliku julgeoleku poliitikale tõelist nn stressitesti.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab oluliseks, et Euroopa institutsioonid koos liikmesriikide valitsustega aitaksid kaasa kooskõlastatud poliitika elluviimisele, et muuta selgemaks ja tõhusamaks meetodid, kuidas kolmandatest riikidest pärit inimestel on võimalik Euroopasse siseneda ja siin elama asuda, töötada, kodanikuks saada ning omandada rahvusvahelise kaitse saamise õigus. Komitee kutsub üles pöörama erilist tähelepanu rändajatele, keda võib ohustada sotsiaalne tõrjutus, nagu haiged või vaimsete hädadega inimesed, puudega inimesed ja eakad.

1.3. Komitee on märkinud, et sotsiaalsed ettevõtted on suutnud praktikas järgida oma tegevuse⁽¹⁾ (mis on kaasav, täiendav ja abistab kõige ebasoodsamas olukorras olevaid inimesi) ühiseid põhimõtteid, aidates ennetaval viisil abistada rändajaid ning kaasates asjaomaseid kogukondi ja elanikke.

⁽¹⁾ Sotsiaalsete ettevõtete rolli kohta vt ka EÜT C 117, 26.4.2000, lk 52.

1.4. Et soodustada valmidust tegutseda kaasavate ettevõtetenä, tuleb sotsiaalseid ettevõtteid laialdasemalt tunnustada ning seepärast palub komitee komisjonil eelistada selliseid ettevõtteid ELi poliitika põhimõtete elluviimisel ja Euroopa vahendite jaotamisel, eelkõige seoses Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisega. Seda rõhutati ka 16. novembril 2017 toimunud sotsiaalmajanduse teemalisel konverentsil ja 17. novembril 2017 Göteborgis toimunud Euroopa tippkohtumisel.

1.5. Sotsiaalsed ettevõtted loovad töömahukates ja eelkõige liiduvälisest riikidest pärit tööjõu suure osakaaluga sektorites kvaliteetseid töökohti. Nendes sotsiaalsetes ettevõtetes on majandustegevuse korraldamisel tähtsal kohal osalemismõõde, et tagada turvalisus ja kaitse, kuna selle abil võideldakse mitteametliku majanduse ja ebaseadusliku tööga.

1.6. Sotsiaalsetel ettevõtetel on seega keskne tähtsus, sest nad tegutsevad neljas põhilises rändajate integratsiooniprotsessi edendavas valdkonnas: tervishoid ja hoolekanne; eluase; koolitus ja haridus (eelkõige suurendades teadlikkust Euroopa Liitu elama asumisest tulenevatest õigustest ja kohustustest); tööhõive ja rändajate aktiivne sisenemine vastuvõtvasse ühiskonda.

1.7. Komitee on seisukohal, et arvestades nende erilist valmidust tegutseda hoolduse ning jagamis- ja ringmajanduse sektorites, võivad sotsiaalsed ettevõtted lisaks uutele töökohtadele julgustada ja toetada ka rändajate ja pagulaste ettevõtlust ning juurdepääsu majandustegevusele. Euroopa Liit peab jätkama sotsiaalsete ettevõtete tegevuse edendamist ühena majanduskasvu ning rändajate kutsealast ja sotsiaalset kaasamist edasi viivatest jõududest. Seepärast kutsub komitee ELi institutsioone üles seadma sotsiaalsetele ettevõtetele suunatud poliitika prioriteediks, nagu on märgitud ka panuses Euroopa Komisjoni 2018. aasta tööprogrammi⁽²⁾.

1.8. Võttes arvesse tõendeid, mis toetavad sotsiaalsete ettevõtete pädevust rändajate kutsealase ja sotsiaalse kaasamise soodustamisel, kutsub komitee ELi, liikmesriike ja rahvusvahelist üldsust üles looma tööleasumiseks stiimuleid, mis oleksid kättesaadavad tööle integreerimiseks tegelevatele sotsiaalsetele ettevõtetele.

1.9. Komitee kinnitab 2017. aasta novembris esitatud eduaruannet arvestades vajadust ELi ja selle liikmesriikide kooskõlastatud lähenemisviisi järele⁽³⁾. Eelkõige on selge, et rändajate tõhusa sisenemise süsteemi puudumisel jätkub rahvusvahelise kaitse taotluste väärkasutamine, nagu viimastel aastatel on täheldatud. Komitee kinnitab veendunult, et rahvusvahelise kaitse süsteemi väärkasutuse juhtumid ei õigusta seda, et mõni liikmesriik kehtestab kolmandate riikide kodanikele oma territooriumil varjupaiga taotlemiseks piirangud.

1.10. Komitee julgustab komisjoni ja nõukogu saavutama parema kooskõlastamise rände päritolu- ja transiidiriikidega, et võimaldada elamistingimuste paranemise väljavaade eelkõige nendele elanikkonnarühmadele, kes liiguvad majanduslikel põhjustel, näljahäda või kliimamuutuste tõttu. Samal ajal oleks soovitatav kehtestada jõulisem Euroopa välispoliitika nende riikide suhtes, kust inimesed põgenevad sõja, diktatuuri ja tagakiusamise tõttu.

1.11. Eelkõige kutsub komitee ELi üles tegelema rändega, käsitledes põhjuseid, mille tõttu inimesed ümber asuma peavad: vaesus, sõjalised konfliktid, diskrimineerimine, kliimamuutused. Selleks on vältimatult vaja Euroopa Liidu uusi pingutusi diplomaatia ja rahvusvahelise arengukoostöö valdkonnas ning arengukoostöö erakorralist investeerimiskava.

2. Üldised märkused

2.1. Sotsiaalsetel ettevõtetel on keskne osa Euroopa majanduses ja ühiskonnas, peegeldades liidu mitmekesisust ning aidates kaasa strateegia „Euroopa 2020“ eesmärkide saavutamisele, ehitades seeläbi üles arukamat, kestlikumat ja kaasavat Euroopat⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Komitee panus komisjoni 2018. aasta tööprogrammi, eelkõige punkt 2.4.6 ja järgnevad punktid.

⁽³⁾ Euroopa rände tegevuskava eduaruanne.

⁽⁴⁾ ELT C 318, 23.12.2009, lk 22.

2.2. Sotsiaalsed ettevõtted on märkimisväärselt kaasa aidanud ühiskonnas aset leidnud muutustega toimetulekule. Sotsiaalsed ettevõtted tegutsevad paljudes ühiskonnasektorites ja on käivitanud uuenduslikke algatusi, et vastata kasvavale vajadusele ülalpeetavate inimeste, eelkõige eakate ja puuetega inimeste hoolduse ja ravi järele. Paljudel juhtudel on nad suurendanud naiste osalust tööelus, mitte üksnes nende otsese kaasamise kaudu sotsiaalsetesse ettevõtetesse, vaid ka luues uusi teenuseid laste ja perekondade heaks⁽⁵⁾. Samal ajal soodustavad sotsiaalsed ettevõtted ebasoodsas olukorras olevatele inimestele töövõimaluste loomist, pöörates erilist tähelepanu inimestele, keda võib ohustada tõsine sotsiaalne tõrjutus, nagu puudega inimesed ning vaimsete hädade ja alkoholi- ja narkootikumisõltuvuse all kannatavad inimesed. Sotsiaalsed ettevõtted on osutunud Euroopa sotsiaalse mudeli edendamise peamiseks teguriks⁽⁶⁾.

2.3. Probleemide seas, millega Euroopa Liit viimastel aastatel tegelema on pidanud, on eriti esile kerkinud kasvava rändevoo juhtimise küsimus, kui miljonid inimesi on ületanud Euroopa piiri, et põgeneda sõja, nälja, tagakiusamise või kliimamuutuste tõttu äärmiselt karmiks muutunud elamistingimuste pärast. See nähtus on pannud proovile liikmesriikide riiki sisenemise süsteemid ning nende rände-, sotsiaal- ja avaliku julgeoleku poliitika. Teatud mõttes peab Euroopa Liidu rändepoliitika hetkel läbima nn stressitesti; on oluline kasutada seda võimalust, et hoolikalt analüüsida süsteemi reageeringuid ja edastatud signaale, et edendada ELi poliitika sihipäraseid sekkumisi ning suurendada selle tõhusust ja tulemuslikkust.

2.4. Uute saabujate integratsioon on dünaamiline protsess, mis aja jooksul muutub, arenedes koos selle riigi majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise taustaga, kuhu kõnealused inimesed elama asuvad. See protsess tekitab liidus, liikmesriikides ja Euroopa ühiskonnas küsimusi, eelkõige selle kohta, kuidas on kolmandate riikide kodanikel võimalik liitu siseneda, siin end sisse seada, elada ja töötada, ning samuti selle kohta, kuidas saada rahvusvahelist kaitset.

2.5. Sotsiaalsed ettevõtted ja nendega erinevates riiklikes tingimustes koostööd tegevad erisugused ühingud on suutnud praktikas järgida oma (kaasava, täiendava ja kõige ebasoodsamas olukorras olevaid inimesi abistava) tegevuse ühiseid põhimõtteid, abistades ennetaval viisil rändajaid.

2.6. Kõigist sotsiaalsete ettevõtete ellu viidud meetmete põhiomadustest tuuakse esile suutlikkus koondada ja kaasata vastavaid kohalikke kogukondi, pannes aluse võrgustikele ja partnerlustele, mis parandavad suhteid riigi ja kohalike omavalitsuste vahel, et luua selliseid abistamis- ja kaasamisvõimalusi, mis kohalikule elanikkonnale paremini sobivad.

2.7. Sotsiaalsetel ettevõtetel on seega keskne tähtsus, sest nad tegutsevad neljas põhilises rändajate integratsiooniprotsessi edendavas valdkonnas: tervishoid ja hoolekanne; eluase; koolitus ja haridus (suurendades teadlikkust Euroopa Liitu elama asumisest tulenevatest õigustest ja kohustustest); tööhõive ja rändajate aktiivne sisenemine vastuvõtvasse ühiskonda. Sel viisil loovad sotsiaalsed ettevõtted ja kodanikuühiskonna organisatsioonid Euroopa kodanike ja uute saabujate kohtumise paiku, edendades dialoogi, aitades sel viisil vähendada eelarvamusi ja hirmu.

3. Rändesuundumused Euroopas: viimaste aastate korralduslik tegevus

3.1. Rändega seotud korralduslik tegevus on keeruline selle nähtuse pidevalt muutuva olemuse tõttu. Sõjad, diktatuurid, kliimamuutused, elu äärmises vaesuses ja puuduses on tekitanud olukorra, milles praegu elame.

3.2. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 2015. aasta andmete kohaselt on rohkem kui 244 miljonit inimest, teisisõnu 3,3 % maailma rahvastikust, ületanud poliitilise varjupaiga, töö või elamisväärsimate majandus- ja kliimatingimuste otsinguil oma päritoluriigi piirid⁽⁷⁾.

3.3. Euroopasse jõuda püüdvate inimeste arv on viimastel aastatel kasvanud. Absoluutarvudes ilmneb Eurostati 2015. aasta andmetest, et ELi 28 liikmesriiki saabus 2,7 miljonit kolmandatest riikidest pärit rändajat, kellest 56 % olid mehed ja 44 % naised.

⁽⁵⁾ Paljudel juhtudel oleks neid töid teinud perekonnas vaid naised, mis takistaks nende osalemist tööturul.

⁽⁶⁾ ELT C 24, 28.1. 2012, lk 1.

⁽⁷⁾ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/002/18/PDF/N1700218.pdf?OpenElement>.

3.4. Selle erakordse voo on eelkõige tekitanud sõja põhjustatud ebastabiilsus, seda nii konfliktiolukorras olevates riikides, nagu Süüria, kui ka riikides, kus sõjajärgses stabiliseerimisprotsessis esineb tänaseni ohtralt tõsiseid raskusi, nagu Iraak ja Afganistan. Nendest riikidest on pärit ligikaudu 54 % rändajaid, kes 2016. aastal otsisid Euroopa Liidu riikides varjupaika ⁽⁸⁾.

3.5. Lisaks on jätkuvalt ulatuslik nende inimeste ränne, kes elavad oma päritoluriigis tõsistes majanduslikes raskustes ja keerulistes keskkonnatingimustes. Paljudel juhtudel on tegemist Aafrikast pärit inimestega, kelle rände on põhjustanud Vahemere lõunakalda riikides kasvav ebastabiilsus.

3.6. Sellega seoses on Euroopa Liidu ettenähtud reeglistikus ilmnenud teatavaid puudusi ja raskusi, mis on märk liidu välispiiride ebapiisavast haldamisest ja liitu sisenemist reguleerivate õigusnormide puudulikkusest, tuues esile vajaduse vaadata läbi põhimõtted ja meetodid, mille abil suunata liikmesriikide tegevust.

3.7. Komitee on mitmel korral käsitlenud rändepoliitika temaatikat ⁽⁹⁾ ja kiidab heaks Euroopa Komisjoni algatuse, millega võeti vastu Euroopa rände tegevuskava. Eelkõige astus komisjon samme 2017. aasta novembri aruandes, et parandada liikmesriikidevahelist kooskõlastamist ning taasalustada dialoogi rände päritolu- ja transiidiriikidega ⁽¹⁰⁾. Komitee soovib kvoodimehhanismi rakendamise keerulisuse tõttu, et see läbi vaadataks.

3.8. Seetõttu on oluline vaadata läbi eeskirjade kogu, mis võimaldab rändajatel valida liitu sisenemiseks seaduslik tee, seda nii varjupaigataotlejate kaitsmiseks ja neile inimestele võimaluse andmiseks, kes põgenevad ebasoodsate kliima- ja majandustingimuste eest, et leida Euroopas varjupaika, kui ka liidu majanduskasvule kaasa aitamiseks, tagades kõnealuste inimeste õigused. Selline meede järgiks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni soovitusi liikuda sellise rände suunas, „mis oleks kõigi osapoolte huvides ning toimiks ohutul ja õiguslikul teel pigem seadusega kooskõlas kui ebaseaduslikus vormis“ ⁽¹¹⁾.

3.9. Komitee kiidab heaks eelmise aasta 17. novembril Göteborgis toimunud riigipeade ja valitsusjuhtide mitteametliku tippkohtumise järeldused, milles käsitleti sellise tuleviku Euroopa ülesehitamist, mille keskmes on tööalane võrdsus ja majanduskasv. Komitee rõhutab samuti, kui oluline oli kõrvalüritus „Milline on sotsiaalmajanduse roll töö tulevikus“, millega alustati Göteborgi kohtumise tööd, tuues esile sotsiaalmajanduse osatähtsust ELi poliitikameetmete toetamisel.

3.10. Julgustav on ka nõukogu ja Euroopa Parlamendi vaheline kokkulepe ELi 2018. aasta eelarve suhtes, kus poliitiliste prioriteetidena nimetatakse ka järgmist: „majanduskasvu ja töökohtade loomise hoogustamine, julgeoleku tugevdamine ja rändest tulenevate probleemide käsitlemine“ ⁽¹²⁾.

3.11. Komitee julgustab ELi institutsioone tegelema probleemidega, mis on ilmnenud Dublini määruse rakendamisel. Euroopa Parlament võttis 16. novembril 2017. aastal vastu resolutsiooni, milles tehakse ettepanek kõnealuse määruse läbivaatamise töösuundade kohta, pöörates erilist tähelepanu kõikide liikmesriikide osalemisele automaatses ja alalises jaotismehhanismis.

4. Probleemide muutmine võimalusteks: sotsiaalsed ettevõtted kui abiandmist ja kaasamist edasiviiv jõud

4.1. Üks elementidest, mis piiravad rändajate võimalusi olla kaasatud ning seega osaleda nende kogukondade majandus- ja sotsiaalses elus, kuhu nad elama on asunud, on nende ebakindel seisund ja varjupaigataotluste läbivaatamise pikalevenimine.

⁽⁸⁾ Eurostati andmed – rahvusvahelist kaitsset käsitlev aruanne, mille koostasid Itaalia omavalitsuste riiklik liit (ANCI), Itaalia Caritas, organisatsioon Cittalia, sihtasutus Migrantes ja SPRARi keskamet koostöös ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga, vt ka <http://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/main-tables>.

⁽⁹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/policies/policy-areas/migration-and-asylum/opinions>.

⁽¹⁰⁾ Vt joonealune märkus 2.

⁽¹¹⁾ ÜRO peasekretäri rände eriesindaja aruanne, 3. veebruar 2017.

⁽¹²⁾ <http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2017/11/18/2018-eu-budget-agreement-reached/>.

4.2. Uute saabujate määramine aastateks humanitaarabi saama ilma juurdepääsuta haridusele, kutseõppele ja teenimisvõimalustele piirab nende kui inimkapitali arengut ning pärsib nende võimekust mõjutada positiivselt neid vastuvõtva riigi majandust ja ühiskonda ⁽¹³⁾. Sellega seoses on komitee viimasel ajal rõhutanud sotsiaalsete ettevõtete olulist rolli radikaliseerumise ennetamisel ning ühiste väärtuste, rahu ja vägivallatuse edendamisel ⁽¹⁴⁾.

4.3. Komitee soovib, et arutus käsitletaks ka vajadust kontrollida, kui tõhusad on praegused mehhanismid, millega võimaldatakse kolmandate riikide kodanikel esitada liitu sisenemise taotlus, et nad saaksid töö eesmärgil Euroopa Liidu territooriumile elama asuda.

4.4. Samamoodi on keskse tähtsusega, et liit tegeleks ka rändega, käsitledes põhjuseid, mille tõttu inimesed ümber asuma peavad: vaesus, sõjalised konfliktid, diskrimineerimine, kliimamuutused. Selleks on vältimatult vaja Euroopa Liidu uusi pingutusi diplomaatia ja rahvusvahelise arengukoostöö valdkonnas.

4.5. Kuigi selle kasutamine oli üsna piiratud, võib sinise kaardi süsteemi läbivaatamine aidata luua ka uusi seaduslikke võimalusi Euroopa Liidu piires riiki sisenemiseks. Tegelikult tuleb komitee meelde vajadust Euroopa strateegia järele, et meelitada ligi kolmandatest riikidest pärit tööjõudu ning tagada sel viisil liidus majanduskasv ja heaolu. Seejuures tuleb arvesse võtta rände mõju rändajate päritoluriikides, et toetada lisaks nende riikide haridussüsteemidele ka nende riikide edasist arengut ⁽¹⁵⁾. Komitee soovib kaaluda võimalike sinise kaardi süsteemist kasu saajate ringi laiendamist, võttes iseäranis arvesse inimesi, kes soovivad hakata ettevõtjaks, edendades samas ka sotsiaalset ettevõtlust.

4.6. Paljudel juhtudel on kodanikuühiskond suunanud oma tähelepanu seaduslikkuse ja läbipaistvuse edendamisele, tehes koostööd kohaliku, üleriigilise ja rahvusvahelise tasandi asutustega ning edastades julgustavaid sõnumeid. Itaalias Sant'Egidio kogukonna, evangeelsete kirikute liidu, valdeslaste liikumise ja Itaalia keskvalitsuse käivitatud humanitaarkoridoride projekt on oluline näide elluviidud katsemeetmetest. Sellega võimaldati 2016. aasta veebruarist kuni praeguseni rohkem kui 1 000 inimesel enne vastavasse liidu liikmesriiki reisi alustamist taotleda rahvusvahelist kaitset ja saada abi oma taotluste haldamisel ⁽¹⁶⁾.

4.7. Rändevaldkonna tulevaste poliitikameetmete väljatöötamisel tuleks arvestada ka kõnealuste katseprojektidena elluviidud meetmetega. Eelkõige tuleb tagada parem kooskõlastamine rahvusvaheliste asutuste vahel, ühelt poolt selleks, et selliseid liitu sisenemise vorme järjepidevalt hallata, ning teiselt poolt selleks, et vältida diskrimineerimist nende väheste väljavalitute vahel, kes saavad kasutada humanitaarkoridoride hüvesid koos ulatusliku kaitsega vastuvõtuetaapile järgnevates etappides, ja arvukate väljajätute vahel, kes on jätkuvalt inimkaubitsejate ohvrid või on sunnitud valima ebaseadusliku tee.

4.8. Sotsiaalsetel ettevõtetel on sotsiaalse ja tööalase kaasamise juures määrav roll, pakkudes tegutsemisvõimalusi rändajatele, kes enamikul juhtudel otsustavad lahkuda oma päritoluriigist, et otsida paremaid elamistingimusi ja töövõimalusi.

4.9. Paljudel juhtudel on tunnustatud rändajate olulist rolli Euroopa Liidus, näiteks kutsudes üles tugevdama nende loovust ja innovatsioonivõimet. Selle eesmärgi saavutamise viib töökohtade arvu suurenemiseni, ent muudab samal ajal tootmisektorid rahvusvahelisemaks ja edendab sidemete, sh majanduslike sidemete tekkimist rändajate päritoluriikidega ⁽¹⁷⁾. Seetõttu on ülioluline parandada võimet kaasata rändajaid Euroopa majanduslikku ja sotsiaalsesse struktuuri, et parandada ka VKESid toetava Euroopa poliitika tõhusust, eelkõige toetades üha enam üleilmastunud turgudel toimetuleku võimet, nagu rõhutati komitee sellekohases arvamuses ⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, *Framework for durable solutions for refugees and persons of concern* („Rändajate ja huvitatud isikute toetuseks loodud püsilahenduste raamistik“), mai 2003, Genf.

⁽¹⁴⁾ ELT C 129, 11.4.2018, lk 11.

⁽¹⁵⁾ ELT C 75, 10.3.2017, lk 75.

⁽¹⁶⁾ <http://www.santegidio.org/pageID/11676/Corridoi-umanitari.html>.

⁽¹⁷⁾ ELT C 351, 15.11.2012, lk 16.

⁽¹⁸⁾ ELT C 345, 13.10.2017, lk 15.

4.10. Sotsiaalmajanduse ettevõtetel on paljudel juhtudel olnud oluline osa rändajate positiivse majandusliku ja sotsiaalse rolli tunnistamises, kuna nad loovad kvaliteetseid töökohti nii töömahukates sektorites kui ka tehnoloogilise innovatsiooni ja digiteerimise valdkondades. Kõige olulisemate tegevusvaldkondadena võib kahtlemata esile tuua isikuhoolduse ning sotsiaal- ja lastehoiuteenuste ning üldiselt ülalpeetavatele ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele isikutele osutatava abi kättesaadavuse tagamise. Sageli töötab just neis sektorites enim kolmandatest riikides pärit inimesi.

4.11. Siiski on mõnedes tegevusvaldkondades, nagu hooldusteenustes, maatööliste hulgas, ehituses ja toitlustuses, ebaseadusliku tööhõive osakaal jätkuvalt suur, mistõttu on oluline edendada sotsiaalsete ettevõtete olemasolu, sest need on näidanud suutlikkust täita kaasamise ja töölepingute seadustamise olulist ülesannet, väärtustades rändajast isiku osatähtsust ja tagades töötajad õigused kõnealustes sektorites, kooskõlas asjaomaste Euroopa poliitikameetmetega ja võideldes füüsilisest isikust ettevõtja kvalifikatsiooni kuritarvitamise vastu⁽¹⁹⁾.

4.12. Koduhooldusega seotud tööde valdkonnas, kus on valdavaks naissoost töötajad, kes teevad hooldustöid perekondades kohapeal, takistavad tingimused sageli kutsealast arengut. Hiljutisest rändajatest naiste ettevõtlikkuse tegureid käsitlevast uurimisest selgus, et inimese oskuste vähene tunnustamine on üks põhjustest, mis viivad ise ettevõtjana tegevuse alustamiseni⁽²⁰⁾. Sotsiaalsetel ettevõtetel võib neis sektorites olla tähtis roll, mis seisneb rändajate töö seadustamises ja nende arenemisvõimaluste tugevdamises, kui neid toetab asjakohane avaliku sektori poliitika.

4.13. Paljud sotsiaalsed ettevõtted, mis tegelevad ebasoodsas olukorras olevate inimeste tööellu integreerimisega, tegutsevad nn ringmajanduses osalevates valdkondades: jäätmete liigiti kogumine ja käitlemine, materjalide taaskasutamine ja ringlussevõtt, sotsiaalne põllumajandus, avalike rohealade hooldus. Need valdkonnad on oluline tööhõiveallikas ja tööellu integreerimisega tegelevate ettevõtete metoodika näib olevat eriti tõhus, seda ka rändajate kutsealase kaasamise mõistes.

4.14. Rändajate tööhõive võimaldab paljudel juhtudel sotsiaalse tõrjutuse ja kultuurilise vaesumise protsesse ümber pöörata, liikudes seeläbi traditsiooniliste elukutsete ja käsitööstuse taaselustamise poole põlvkondade vahetumise keerulises olukorras⁽²¹⁾. Tõepoolest on palju käsitööstuse ja väiksema mahuga kaubanduse ettevõtteid, mille on loonud rändajatest kodanikud.

4.15. Rändajate vastuvõtmist toetavates projektides on paljud sotsiaalmajanduse organisatsioonid sõlminud kokkuleppeid keskasutuste ja kohalike omavalitsustega, et lahendada süsteemis ilmnenud probleeme ning edendada varjupaigataotlejate territooriumil laiali jaotamist, võttes kasutusele uue mõiste detsentraliseeritud vastuvõtt, eesmärgiga lihtsustada kohalikes kogukondades rändajate vastuvõtu mehhanisme⁽²²⁾.

4.16. Nendes projektides seatakse esikohale rändajate kaasamise protsessi käivitamine, nähes ette keelekursused, oskuste hindamise vahendid, kutseõppekoolitused. Sel viisil suudetakse edendada koolituste läbimise või eelneva kutsealase töökogemuse tunnustamise mehhanismide väljatöötamist, mis on olulised uute saabujate tööhõivevõimaluste suurendamiseks.

4.17. Mõned kõnealused detsentraliseeritud vastuvõtu tavad aitavad kaasa territooriumide äärealade taasasustamisele, eelkõige mägipiirkondades, kus rändajate kohalolu aitab kaasa majandustegevuse ja teenuste osutamise säilitamisele (alates koolidest), mis vähendab nende piirkondade rahvastikukao ohtu. Igal juhul eeldab selliste meetmete õnnestumine, et neid toetaksid tööhõive- ja elukohapoliitilised meetmed.

⁽¹⁹⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus deklareerimata töö ennetamise ja tõkestamise alast koostööd edendava Euroopa platvormi loomise kohta, COM(2014) 221 final; ELT C 161, 6.6.2013, lk 14; ELT C 125, 21.4.2017, lk 1.

⁽²⁰⁾ Corsi, M., De Angelis, M., Frigeri, D., töödokument „The determinants of entrepreneurship for migrants in Italy. „Do Italian migrants become entrepreneurs by „opportunity“ or through „necessity“?“ Vt ka artiklit „Cooperating out of isolation: domestic workers' cooperatives“, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni väljaanne Cooperatives and the world of work, nr 2.

⁽²¹⁾ ELT C 351, 15.11.2012, lk 16.

⁽²²⁾ <http://www.interno.gov.it/it/notizie/carta-buona-accoglienza-nuovo-modello-integrazione>.

4.18. Sotsiaalsed ettevõtted võivad sellistes oludes järgida traditsioonilises ettevõtlusmaailmas kasutatavaid tavasid, võimaldades rändajatel siseneda tööellu spetsiaalselt kohandatud koolituskavade ja praktika kaudu ⁽²³⁾.

4.19. Seega löid ühissettevõtte mudeli, mille vastu tunti vaieldamatult suurimat huvi teadusuuringutes, milles käsitleti sügavuti ühistute rolli rändajate puhul. Nendes sotsiaalsetes ettevõtetes on majandustegevuse korraldamisel tähtsal kohal osalemismõõde, et tagada turvalisus ja kaitse, kuna selle abil võideldakse mitteametliku majanduse ja ebaseadusliku tööga.

4.20. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni koostatud erianalüüsist ilmsid valdkonnad, kus ühistute tegevus mõjutab positiivselt rändajate ja pagulaste kaasamist: tööellu integreerimine, ravi- ja hooldusteenused, haridus ja koolitus, toetus igapäevaelus ja iseseisvuse saavutamisel, turulepääs, rahalistele vahenditele juurdepääs, õigusabi ja nõustamine ning abi põhivajaduste rahuldamisel ⁽²⁴⁾.

4.21. Esimesel ja teisel Euroopa sotsiaalsetele ettevõtetele pühendatud päeval, mille komitee korraldas 2016. ja 2017. aastal, toodi välja juhtumiuuringud, mis tõendasid tähelepanu osutamist rändajate teemale ⁽²⁵⁾ ning rõhutati eelkõige naissoost rändajatele suunatud kutseõppeprogrammide käivitamist ja nende tööturule kaasamist.

4.22. Euroopa Komisjon on samuti tunnistanud sotsiaalsete ettevõtete olulist osa rändega seotud probleemide lahendamisel, pühendades 2016. aastal toimunud sotsiaalse innovatsiooni konkursi pagulaste vastuvõtu ja integratsiooni käsitlevatele ideedele ⁽²⁶⁾. Komitee on seisukohal, et komisjon peaks jätkuvalt pöörama tähelepanu rändeprobleeme käsitlevatele algatustele, ning leiab, et see tuleks ELi poliitika kujundamisel prioriteediks seada.

4.23. Lisaks olulisele rollile tööellu integreerimisel ning hariduse, koolituse ja abi pakkumisel tegutsevad paljud sotsiaalsed ettevõtted aktiivselt ka projektides, mille eesmärk on võimaldada paljudele rändajatele, eelkõige pagulastele ja varjupaigataotlejatele, juurdepääs elukohale. Selline sotsiaalsete ettevõtete rakendatav kinnisvara haldamise mudel on saavutanud olulise majandusliku mõõtmel paljudes riikides, nagu Itaalia, kus kaasamisprojektide elluviimiseks on eraldatud tuhandeid kinnisvaraüksuseid, mis aitab sageli kaasa ka äärepoolsete linnaosade või piirkondade taaselustamisele.

4.24. Lõppkokkuvõttes on sotsiaalsetel ettevõtetel ja kodanikuühiskonnal tervikuna otsustav osa hooldus- ja tervishoiuteenuste kättesaadavuses, vähendades märkimisväärselt raskusi hooldusteenuste kättesaadavuses. Komitee palub liikmesriikidel tagada rändajatele täielik juurdepääs tervishoiusüsteemile ja sotsiaalteenustele sõltumata nende seisundist.

5. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee alalise sotsiaalsete ettevõtetege tegeleva töörühma lisamärkused

5.1. Sotsiaalsetel ettevõtetel on eriline valmidus tegutseda hooldustööde ning kultuuriväärtuste ja keskkonnahüvede haldamise valdkonnas ning jagamis- ja ringmajanduse tegevuses ning nad on nende valdkondadega iseäranis seotud. Kõnealused ettevõtted võivad suuresti kaasa aidata selliste poliitikameetmete edendamisele, mida on vaja Euroopa arengumudeli üleminekuks keskkonnasäästlikule majandusele, käsitledes neid tegevusvaldkondi muu hulgas olulise tööhõiveallikana.

5.2. Sotsiaalsed ettevõtted toetavad ja soodustavad inimeste ettevõtlusvalmidust ning edendavad nende juurdepääsu majandustegevusele, sõltumata tegevuse alustamiseks vajaliku seemnekapitali majanduslikust kättesaadavusest. See puudutab eeskätt ühistu-tüüpi ettevõtteid ning seetõttu oleks kasulik ja oluline, et arenguriikides elluviidavates ELi arengukoostöö programmides nähtaks ette sotsiaalseid ettevõtteid edendavaid töökavasid.

⁽²³⁾ Sisedokumendid, konsortsium Veneto Insieme. Lisateavet vt <http://venetoinsieme.it/>.

⁽²⁴⁾ Kirjanduse ülevaade „Cooperatives and Refugees“, ILO 2016 (avaldamata).

⁽²⁵⁾ Eelkõige projekt Okus Doma 2016. aasta üritusel ja projekt Solidarity Salt 2017. aasta üritusel (vt ka veebisait <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/2nd-european-day-social-economy-enterprises>).

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/growth/content/4-social-innovators-win-%E2%82%AC200000-2016-european-social-innovation-competition-0_et, vt ka <http://eusc-2016.challenges.org/how-is-europe-supporting-the-integration-of-refugees-and-migrants/>.

5.3. Võttes arvesse tõendust sotsiaalsete ettevõtete pädevuse kohta rändajate kutsealase ja sotsiaalse kaasamise soodustamisel, tuleks liikmesriike julgustada looma tööleasumiseks stiimuleid, mis oleksid kättesaadavad tööellu integreerimisega tegelevatele sotsiaalsetele ettevõtetele. Kõnealused stiimulid võiksid kehtida kaks aastat pärast rahvusvahelise kaitse saaja seisundi tunnustamist.

5.4. Tuleb arvesse võtta ka asjaolu, et lähiaastatel suureneb kindlasti nende rändajate hulk, kes on sunnitud oma päritoluriigist lahkuma laiaulatuslikumat kõrbestumist, näljahäda ja looduskatastroofe põhjustavate kliimamuutuste tõsiste tagajärgede tõttu. See sunnib meid varjupaika taotlevate pagulaste ja majanduslikel põhjustel rändajate kunstliku ja diskrimineeriva eristamise läbi vaatama, vähemalt juhtudel, kui sellised rändajad on põgenenud nälja ja looduskatastroofide eest.

5.5. Seetõttu tuleb jätkata kestlikku arengut ja keskkonnasäästlikule majandusele üleminekut edendavate meetmete võtmist, mis võivad ka majandust positiivselt mõjutada, väärtustades sotsiaalsete ettevõtete panust majanduskasvu, kaasatuse ja heaolu edendamisse, nagu rõhutati hiljutistes komitee arvamustes ⁽²⁷⁾.

Brüssel, 23. mai 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽²⁷⁾ Arvamus NAT/718 „Valitsusvälised osalejad kliimameetmete hoogustajatena“ ELT C 227, 28.6.2018, lk 35 ja arvamus „Uued jätkusuutlikud majandusmudelid“, ELT C 81, 2.3.2018, lk 57.